

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 20/2007 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om Europeiska skolan i Helsingfors

Till kulturutskottet

INLEDNING

Remiss

I en skrivelse av den 8 november 2007 begärde kulturutskottet utlåtande av grundlagsutskottet om en proposition med förslag till lag om Europeiska skolan i Helsingfors (RP 69/2007 rd).

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Marja Lahtinen, undervisningsministeriet
- professor Pentti Arajärvi
- professor Mikael Hidén
- professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om Europeiska skolan i Helsingfors. I lagen ska det finnas bestämmelser om inrättandet av och undervisningen i Europeiska skolan. Skolan ska vara statlig och undervisningen uppdelad på en tvåårig förskola, en femårig primärnivå och en sjuårig sekundärnivå med gymnasieundervisning. I lagen föreskrivs det dels om inrättandet av skolan och undervisningen där, dels om skolans förvaltning, personal och annat som är relevant för verksamheten.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2008.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2008 och avses bli behandlad i samband med den.

I motiven till lagstiftningsordning gör regeringen en bedömning av hur de föreslagna bestämmelserna förhåller sig till bestämmelser om undervisning enligt grundlagens 16 §. Det anses i motiven att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser det dock önskvärt att grundlagsutskottet ombes yttra sig om propositionen eftersom ärendet är principiellt viktigt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Avgiftsfri undervisning

Enligt 11 § 1 mom. antas till skolan i första hand

barn till anställda i Finland vid en myndighet inom Europeiska unionen som är placerad här och barn till anställda vid skolan (s.k. elevkategori 1). I mån av möjlighet kan också andra barn

antas (s.k. elevkategori 2). Den undervisning som skolan meddelar enligt läroplanen är avgiftsfri för eleverna i kategori 1, sägs det i 15 § 1 mom. Av eleverna i kategori 2 tas en terminsavgift ut med stöd av 15 § 2 mom. Dessutom kan skolan ta ut en avgift för material av alla elever.

Bestämmelserna är av relevans för 16 § 1 mom. i grundlagen. Enligt den första meningen i momentet har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Denna grundlagsfästa subjektiva rätt att få avgiftsfri grundläggande utbildning innebär att eleverna måste kunna få undervisning utan kostnader. Vid sidan av undervisning ska också nödvändiga läromedel, till exempel läroböcker, vara gratis (RP 309/1993 rd, s. 68). Dessutom ingår nödvändig skolskjuts och adekvat kost i den avgiftsfria undervisningen (GrUB 25/1994 rd).

Enligt den andra meningen i 16 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om läroplikten utfärdas genom lag. I förarbetena till momentet sägs det att meningarna är tänkta att höra ihop i den meningen att den grundläggande utbildningen avser den undervisning som ingår i läroplikten. Därmed utvidgar man också skyldigheten att ge avgiftsfri undervisning när man utvidgar läroplikten. (RP 309/1993 rd, s. 68).

På grund av 25 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning är alla barn som är fast bosatta i Finland läropliktiga. Läroplikten börjar det år då barnet fyller sju år och den upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller det har förflutit tio år sedan läroplikten började. Elever som antas till Europeiska skolan i Helsingfors kan alltså vara läropliktiga oavsett om de ingår i elevkategori 1 eller 2. Barn som är läropliktiga i Finland anses fullgöra sin läroplikt om de studerar i Europeiska skolan i Helsingfors, enligt 39 § 1 mom. i lagförslaget.

Europeiska skolan får enligt lagförslaget ta ut en avgift för material av alla elever som rörs av läroplikten i Finland. Om eleverna ingår i kategori 2 tas också terminsavgifter ut. Avgiftsbelagd undervisning och avgiftsbelagt undervisningsmaterial är problematiska med avseende på 16 § 1 mom. i grundlagen. Det bör dock noteras att skolan inrättas för ett särskilt syfte, för bar-

nen till personalen vid EU:s kemikaliemyndighet i Finland. Skolan ska i första hand ge den gruppen av barn utbildning enligt läroplanerna för Europaskolorna. Utbildningen skiljer sig från de rikstäckande grunderna för den undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning. Dessutom är skolan uppdelad i språkavdelningar och undervisningen sker på andra språk än de som nämns i 10 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning. Strukturen, undervisningen och förvaltningen är fastlagda i konventionen om Europaskolorna. Det faktum att Europeiska skolan kan anta elever med läroplikt i Finland till sin avgiftsbelagda undervisning är i det här speciella fallet inget ingrepp i rätten att få avgiftsfri grundläggande utbildning, anser grundlagsutskottet.

I motiven till propositionen sägs det att exempelvis måltider inte ingår i den avgiftsfria undervisningen för elever i kategori 1. Däremot sägs det ingenting om skolskjuts eller avgifter för måltider i elevkategori 2. Det finns inga bestämmelser om avgifter för skolskjuts eller måltider i någondera elevkategorin. I ett konstitutionellt perspektiv innebär det att skolmåltider och nödvändig skolskjuts är avgiftsfria åtminstone för elever som är läropliktiga i Finland, förusatt att ingenting annat föreskrivs.

Normgivningsbemyndigande

Grunderna för terminsavgifterna och materialavgifterna utfärdas med stöd av 15 § 4 mom. i lagförslaget av undervisningsministeriet genom förordning, i tillämpliga delar med beaktande av bestämmelserna om avgifter för offentligtstliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten. Bestämmelser om avgifter och om de allmänna grunderna för storleken på avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag, sägs det i 81 § 2 mom. i grundlagen. Den föreslagna bemyndigandebestämmelsen är inte särskilt väl formulerad med avseende på grundlagen i det här fallet. Den bör ses över till exempel så att passusen om grunderna för avgifterna hänvisar till bestämmelsen om avgifter för offentligtstliga prestationer i lagen om grunder-

na för avgifter till staten. Dessutom kan undervisningsministeriet bemyndigas att utfärda närmare bestämmelser genom förordning.

Enligt 33 § utfärdas bestämmelser om rektors behörighetsvillkor genom förordning av statsrådet. Bestämmelsen bör lämpligen ge en närmare beskrivning av villoren (GrUU 74/2002 rd).

Övrigt

Barn som är läropliktiga i Finland anses enligt 39 § 1 mom. ha fullgjort sin läroplikt när de har fått betyg efter fjärde årskursen på sekundärnivån. Bestämmelsen säger ingenting om läroplikten också upphör när det har gått tio år sedan läroplikten började, som det sägs i 25 § 1 mom. i lagen om grundläggande utbildning. Dessutom är det oklart om den grundläggande utbildningen Europeiska skolan ger eleverna behörighet för fortsatta studier på samma sätt som den grundläggande utbildningen. Med avseende på 16 § 2 mom. i grundlagen vore det befogat att eleverna blir behöriga för fortsatta studier efter-

som momentet föreskriver att det allmänna ska säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov också få annan utbildning än grundläggande utbildning. Kulturutskottet bör ta ställning till om lagförslaget bör kompletteras med bestämmelse om det.

På finska heter lagen laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta och i 1 § i lagtexten sägs det "Tässä laissa säädetään eurooppalaisen koulun perustamisesta Helsinkiin". På svenska står det i båda fallen Europeiska skolan i Helsingfors. Meningarna rimmar illa med 2 § där det föreskrivs att undervisningsministeriet har rätt att besluta i vilken kommun skolan ska förläggas.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 22 november 2007

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Jacob Söderman /sd
medl. Kimmo Kiljunen /sd
Esko Kiviranta /cent
Kari Kärkkäinen /kd
Elisabeth Naucclér /sv
Ville Niinistö /gröna

Mikaela Nylander /sv
Veijo Puhjo /vänst
Tapani Tölli /cent
Tuulikki Ukkola /saml
Ilkka Viljanen /saml
Antti Vuolanne /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.